

19.3.2018

Sosiaali- ja terveystalouden tuottajien korvausperusteet valinnanvapausjärjestelmässä

Ehdotetussa valinnanvapausmallissa suoran valinnan palveluja voivat tarjota maakunnan liikelaitos, maakunnan yhtiöt, yksityiset yritykset ja kolmannen sektorin toimijat, kuten järjestöt ja säätiöt. Asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin kautta palveluja tarjoavat maakunnan yhtiöt ja yksityiset palveluntuottajat. Maakunta maksaisi tuottajille palveluista korvauksen. Tarkoitus on säätää valtakunnallisesti yhtenäiset yleiset korvauseriaatteet. Maakunnat saisivat kuitenkin korvausten yksityiskohtien suhteen itsenäistä päätösvaltaa.

Palvelujen tuottajalle maksettavien korvausten on kannustettava tehokkaisiin palveluihin sekä edistettävä väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä toimintakyvyn ylläpitämistä. Korvausten on tuettava sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen vaikuttavuustavoitteita, asiakkaiden valinnanvapautta ja maakuntatalouden kestävyttä.

Lähtökohtana on, että tuottajien odotetaan kilpailevan ensisijaisesti palvelujen laadulla. Sen vuoksi kunkin maakunnan maksamat korvaukset ovat pääsääntöisesti kaikille tuottajille samansuuruiset samasta palvelusta. Tämän lisäksi asiakasmaksut ovat asiakkaalle samat tuottajasta riippumatta.

Tuottajien korvaukset suoran valinnan palveluissa

- Suoran valinnan palveluilla tarkoitetaan sote-keskuksen ja suunhoidon yksikön palveluita. Asiakas voi valita suoran valinnan palvelujen tuottajansa suoraan ilman palvelutarpeen arviointia.
- Suoran valinnan palveluja voivat tarjota maakunnan liikelaitos, maakunnan yhtiöt, yksityiset yritykset ja kolmannen sektorin toimijat, kuten järjestöt ja säätiöt.
- Sote-keskus tarjoaa nykyiseen terveyskeskukseen verrattavissa olevia perusterveydenhuollon palveluja. Näitä ovat mm. yleislääketieteen alaan kuuluvat oireiden ja sairauksien tutkimus ja hoito, kuntoutusneuvonta ja -ohjaus, ja toiminta- ja työkyvyn sekä kuntoutustarpeen arviointi. Lisäksi sote-keskuksesta saa sosiaalipalvelujen ohjausta ja neuvontaa, sekä maakunnan päättämiä erikoissairaanhoidon ammattihenkilöiden konsultaatio- ja avovastaanottopalveluita ainakin kahdelta erikoisalalta.
- Suunhoidon yksikön tarjoamia palveluja ovat mm. suusairauksien ennaltaehkäisy, määräaikaiset suun terveystarkastukset, muu kuin hammaslääketieteen erikoisaloihin kuuluva suun ja hampaiden tutkimus, hoidon tarpeen arviointi ja hoidon suunnittelu sekä suusairauksien oireiden toteaminen ja hoito. Lisäksi palveluihin kuuluvat hammasproteettiset korjaukset, muu kuin hammaslääketieteen erikoisaloihin kuuluvat iensairauksien ja hammasinfektioiden hoito sekä suun ja hampaiston korjaavat ja kirurgiset hoitotoimenpiteet.

Kapitaatiokorvaukset ja suoriteperusteiset korvaukset

- Maakunta maksaa jokaisesta sosiaali- ja terveyskeskukseen listautuneesta asiakkaasta kuukausittain vastuuajanaan sidotun kiinteän korvauksen (ns. kapitaatio). Korvausta painotetaan kansallisilla tarvetekijöillä, joita ovat asiakkaan ikä, sukupuoli, sairastavuus, työssäkäynti ja muut sosio-ekonomiset tekijät. Näihin kapitaatiokorvauksiin on käytettävä vähintään 2/3 maakunnan sosiaali- ja terveyskeskuksiin osoittamasta määrärahasta.
- Vuosina 2022–2023 suunhoidon yksiköille maksetaan kuukausittain korvaus palveluja käyttävistä asiakkaista kansallisesti määritellyillä perusteilla. Vuosina 2022–2023 hoitotason aikainen kiinteä korvaus (palvelupaketti) määräytyy yleisempien hoitotoimenpiteiden sisältöjen ja niiden kustannusten perusteella. Kiinteän korvauksen maksatus päättyy hoitotason päättyessä. Hoitotason pituus voi vaihdella riippuen asiakkaan tarpeesta. Kiinteän korvauksen lisäksi korvauksia voidaan maksaa suoritteiden perusteella.
- Vuodesta 2024 alkaen maakunta maksaa suunhoidon yksiköille jokaisesta yksikköön listautuneesta asiakkaasta kiinteän korvauksen. Korvausta painotetaan kansallisilla tarvetekijöillä, joita ovat asukkaan ikä, sukupuoli, sairastavuus ja sosio-ekonomiset tekijät. Kapitaatiokorvauksiin on käytettävä vähintään puolet suunhoidon yksiköihin osoitetusta määrärahasta.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos valmistelee tarvetekijöille kansalliset painokertoimet.
- Maakunta voi päättää toimenpiteistä tai palveluista, joista suoran valinnan palveluntuottajille maksetaan suoriteperusteinen korvaus. Myös suoriteperusteisen korvauskäytännön on tuettava yleisiä sosiaali- ja terveystaloudellisia tavoitteita.
- Suun terveydenhuollossa käytettävien suoriteperusteisten korvausten osalta noudatetaan valtakunnallisia korvauserusteita.
- Maakunta voi asettaa suoran valinnan palvelun tuottajalle korvausten perusteiksi palvelujen laatuun, kustannustehokkuuteen ja vaikuttavuuteen tai maakunnan asettamiin muihin tavoitteisiin liittyviä mittareita ja perusteita. Maakunta voi maksaa sen etukäteen määrittelemien perusteiden täyttymisestä kannustinperusteisia palkkioita tai alentaa tuottajille maksettavia kannustinperusteisia osia, jos perusteet eivät täyty. Esimerkiksi puutteellinen laatu tai liiallinen erikoissairaanhoidon lähettäminen voisivat olla perusteina.

Kannustimet ja sanktiot

- Maakunta voi käyttää myös kannustinjärjestelyjä, joissa koko palveluketjussa saatuja kustannushyötyjä jaetaan suoran valinnan palvelun tuottajien ja maakunnan välillä edellyttäen, että laadulliset ja muut kriteerit täyttyvät.
- Maakunta ja palvelun tuottaja voivat myös sopia palvelun tuottajalle maksettavista muista korvauksista, joiden avulla maakunta voi ottaa huomioon oman alueensa erityispiirteitä, kuten asukastiheydessä, syrjäisyydessä ja muissa vastaavissa olosuhteissa ilmenevät erilaiset paikalliset olosuhteet.
- Maakunta voi myös alentaa korvauksia tai pidättäytyä korvausten maksamisesta palveluntuottajan virheen perusteella. Tällainen virhe voisi olla esim. se, että tuottaja ei noudata maakunnan asettamia ehtoja.

Korvaukset maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla olevissa palveluissa

- Maakunnan tulee ottaa käyttöön asiakasseteli valinnanvapauslaissa määritellyissä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Maakunta voi ottaa asiakassetelin käyttöön muissakin lakiesityksessä listatuissa maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulle kuuluvissa palveluissa.
- Maakunnalla olisi velvollisuus ottaa henkilökohtainen budjetti käyttöön sen tuotantovastuulle kuuluvissa sosiaali- ja terveystalvissa niiden henkilöiden osalta, joilla on oikeus saada sosiaali- tai terveystalvija vanhustalvulain, vammaistalvulain tai kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain perusteella. Maakunta voi päättää käyttää henkilökohtaista budjettia myös muiden asiakkaiden talvulujen järjestämiseen.

Korvaukset asiakassetelitalvulujen tuottajille

- Asiakassetelitalvulujen tuotteistus mukaan lukien talvulujen sisältö, ehdot ja setelin arvo olisivat maakunnan liikelaitoksen päätettävissä.
- Maakunnan liikelaitos korvaa talvulun tuottajalle maakunnan liikelaitoksen ennalta määräämään arvoon asti kustannukset talvuluista, jotka asiakas on saanut maakunnan liikelaitoksen myöntämällä asiakassetelillä.
- Maakunnan liikelaitoksen maksaman korvauksen olisi oltava samasta talvulukokonaisuudesta eri talvuluntuottajille samansuuruinen.
- Asiakassetelistä maksettaviin korvauksiin voidaan liittää kannustinperusteinen osuus, jonka talvulun tuottaja saa maakunnan etukäteen määrittelemien talvulun laadun ja onnistumisen kriteerit perusteella.
- Asiakas maksaisi asiakassetelillä annettavasta talvulusta mahdollisen asiakasmaksulain mukaisen asiakasmaksun maakunnalle. Asiakassetelitalvulun tuottaja ei saisi periä asiakkaalta maksuja asiakassetelillä annetuista talvuluista.

Korvaukset henkilökohtaisen budjetin talvulujen tuottajille

- Henkilökohtainen budjetti on maksusitoumus, joka on tarkoitettu henkilön talvulujen ja tuen yksilölliseen järjestämiseen. Henkilökohtainen budjetti muodostetaan talvulutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman perusteella. Henkilökohtaisen budjetin suuruutta arvioitaessa on otettava huomioon eri talvulujen käyttötarve ja se, mitä talvulujen tuottaminen maakunnan liikelaitoksessa maksaisi.
- Maakunnan liikelaitos korvaa talvuluntuottajalle maakunnan liikelaitoksen ennalta määräämään arvoon asti kustannukset talvuluista, joita asiakas saa henkilökohtaisella budjetilla. Korvaus maksetaan suoraan asiakkaan valitsemille tuottajille eikä rahana budjetin saajalle.
- Asiakas vastaisi itse talvuluntuottajalle niiden talvulujen kustannuksista, jotka eivät sisälly henkilökohtaista budjettia koskevaan asiakassuunnitelmaan.

Maakunnan muut suoran valinnan talvuluihin maksettavat korvaukset

- Valinnanvapausjärjestelmässä voi olla tilanteita, joissa asiakas listautuu suoran valinnan talvuluntuottajalle väliaikaisesti tai käyttää talvuluja kiireelliseen tarpeeseen. Tällöin maakunta, jolla on vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, korvaa

asiakkaan väliaikaisesti valitsemalle tai käyttämälle palveluntuottajalle olemassa olevan sopimuksen mukaisesti.

- Mikäli sopimusta ei ole, maksaa palvelun se maakunta, jonka alueella palvelua on annettu. Tällöin järjestämisvastuussa oleva maakunta on vastuullinen korvaamaan toiselle maakunnalle palvelusta maksetun määrän.

Muut maakunnan sosiaali- ja terveystalveluista maksettavat korvaukset oman alueensa ulkopuolelle

- Maakunta, jolla on vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, korvaa palveluja maakunnan ulkopuolelle useissa erilaisissa tilanteissa. Näitä tilanteita voivat olla esim. tilanteet, jossa asiakas hankkii maakunnan myöntämällä asiakassetelillä tai henkilökohtaisella budjetilla palveluja toisesta maakunnasta;
- asiakas valitsee asuinmaakuntansa ulkopuolisen maakunnan liikelaitoksen muiden kuin suoran valinnan palvelujensa tuottajaksi; tai
- asiakas käyttää valtakunnan rajat ylittäviä palveluja. Maiden rajat ylittävistä tapauksista säädetään laissa rajat ylittävästä terveydenhuollosta (ns. raja-laki), ks. hoitopaikanvalinta.fi.

[Alueuudistus.fi/palveluntuottajat](https://alueuudistus.fi/palveluntuottajat)

